

Kontemplirajte. Bogu posvećenim muškarcima i ženama na tragovima Ljepote. Sažet prikaz

Stručni rad

Pismo ima stotinjak stranica formata knjige (malo manjeg od A-5). To je treće pismo Kongregacije za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života u svezi s Godinom posvećenog života koja je trajala od 30.11.2014. do 2.2.2016. Prva dva su bila naslovljena kao Radujte se (2.2.2014.) i Istražujte (8.9.2014.). Na početku Pisma stoji da ono drži kontinuitet sljedećih dokumenata:

- naputka Kongregacije Kontemplativna dimenzija redovničkog života (11.8.1980.)
- posinodalne apostolske pobudnice Ivana Pavla II. Vita consecrata (25.3.1996.)
- apostolskog pisma Pavla VI. Novo millennio ineunte (6.1.2001.)
- naputka Kongregacije Ponovno krenuti od Krista (19.5.2002.) i
- naputka Kongregacije Faciem tuam, Domine, requiram (11.5.2008.)

Pismo je upućeno Bogu posvećenim osobama kao otvoren poziv na Božje otajstvo, na preispitivanje našega odnosa s Bogom, napose našega života u Duhu. Ima šest dijelova ili poglavlja naslovljenih kao Predgovor, Tražiti, Prebivati, Izgrađivati, Epilog i Za razmišljanje. Krcato je citatima i bogatim mislima, koje su većinom jednostavno nanizane (providene brojevima od 1 do 73), bez nekog povezujućeg materijala između njih. Svaki se broj može uzeti kao zasebna tema za razmatranje. Čak i pojedini dijelovi brojeva pa i pojedine rečenice prikladne su da se nad njima meditira. Vjerojatno je to planski učinjeno tako da bi se adresatima pružio opsežan i sadržajem bogat materijal za meditiranje. Treba spomenuti da Pismo obiluje mnoštvom teških i kompliciranih jezičnih konstrukcija i neuobičajenih jezičnih izričaja tako da je na nekim mjestima potreban poseban napor da ga se shvati. Cijelo se Pismo doima kao sažetak znatno većeg bogatog materijala. Zato ga je teško sažeto prikazati odnosno dalje sažimati. Naime, sažimanjem se mora nešto skratiti a nešto izostaviti. Ovdje je sav materijal u neku ruku već koncentrat pa je čovjek u nevolji što skratiti i izostaviti, a da se Pismo kao cjelina ne okrnji. Ipak ću pokušati sažeto ga prikazati, zapravo na neki način pretkati ga, nastojeći da bude što manje okrnjeno.

Pismo već u PREDGOVORU, otvarajući svoj bogati sadržaj, uzima kao osnovu Pjesmu nad pjesmama, za Židove „najsvetiju“ knjigu od svih knjiga SZ. Ona se čita upravo za vrijeme proslave Pashe. Ona pokazuje da onaj tko ljubi otkriva da je dobro izaći iz sebe i stanovati u drugome i prihvatiti drugoga u sebi. To je dinamika uzvišene ljubavi između muškarca i žene koja je zapravo božanski plamen u svijetu (Pj 8,6), odjek i plod same Božje naravi. Za svakoga je ljubav najuzvišeniji put (1 Kor 12,31), ona najviše približava stvorenje Bogu, bez nje je čovjek ništa (1 Kor 13,2), a njome se oplemenjuje i pobožanstvenjuje, jer je Bog ljubav (1 Iv 4.10.16). Tu ljubav zaručničke naravi iz Pjesme nad pjesmama, koja zahvaća sva osjetila i nadahnjuje čovjekove korake, ljudsko stvorenje može živjeti ne samo prema nekom drugom ljudskom biću već i prema Bogu. To se događa onima koji se posvete Bogu u ozračju evanđeoskih savjeta, koji su nam dani da po njima navijestimo da odnosi s Bogom imaju prvenstvo pred svim drugim odnosima. Zato je Pjesma nad pjesmama svjetionik za Bogu posvećene osobe. One su pak pozvane iskusiti i pokazati da je Bog sposoban posve ispuniti ljudsko srce i učiniti ga posve sretnim tako da ono nema potrebe tražiti svoju sreću drugdje.

Svi smo tražitelji sreće, željni punine, nikad siti radosti. Nemir je ono što nam je zajedničko. Ali valja naglasiti da danas živimo u posebno teškom vremenu čija su obilježja zaborav na Boga, traženje apsolutne slobode, zanemarenje vrhunarnog zakona, previranja, dekadencije, brzina života, relativnost i kompleksnost. U mnoštvu događaja, komunikacija i iskustava mnogima je teško uopće snaći se, a kamoli naći sreću. Za mnoge je ovo vrijeme - vrijeme izgubljenosti. Mnogi odustaju od traženja smisla. Događaju se pravi brodolomi duha. Zato je danas posebna zadaća Crkve, osobito posvećenog života, svjedočiti da Bog jest, da je brižan, da je istina i sreća, da svaki nemir ljudskoga srca u njemu nalazi pristanište. A za takvo svjedočenje potrebna je kontemplacija kao najviši i najpotpuniji čin duha. Središte kršćanske meditacije je raspeti Krist.

Kontemplacija je pogled u Boga i u djelo Božjih ruku. To je napor da u Boga upravimo ne samo pogled očiju nego i srce. Bogu posvećene osobe pozvane su danas - možda više nego ikada - biti proroci, mistici i kontemplativci, otkrivati tragove Božje prisutnosti u svakodnevnom životu. Mjesto kontemplacije je sâm život, takav kakav jest. Njegovanje unutarnjega života ne smije se događati negdje „ni na nebu ni na zemlji“. Mora se događati u konkretnom životu u poniznoj blizini s Bogom i iskrenoj empatiji prema bližnjemu, što stvara očišćenu i preobraženu egzistenciju. Kontemplativna osoba dugotrajnim procesom, malo-pomalo, ujedinjuje rad za Boga i osjetljivost za opažanje njegove nazočnosti. Kontemplativna i aktivna dimenzija nerazdvojno se prepliću, ali uvijek tako da je ljudsko podređeno božanskom, vidljivo nevidljivom, aktivna dimenzija kontemplativnoj, a ovo sadašnje budućem gradu za kojim tragamo. Ali sve ovisi o našoj povezanosti s Kristom, središtem života i stalnim izvorom svake inicija-

tive. Bez njega ne možemo ništa (Iv 15,5). Tko ne ostane u Kristu, neće moći ništa dati svijetu, ništa učiniti na preobrazbi strukture grijeha. Prolijevat će znoj oko mnogih stvari, koje su možda važne ali nisu bitne (usp. Lk 10,38-42), izlažući se opasnosti da trči uzalud. Isus treba i traži evangelizatore koji će naviještati Radosnu vijest ne samo riječima nego prije svega životom preobraženim Božjom prisutnošću. To su blagovjesnici koji mole i rade. A to trebaju činiti tako da u sebi uvijek njeguju jedan unutarnji prostor molitve, koji daje smisao kršćanskom djelovanju. Dakle, molitva mora daviti smisao našem radu, a ne da naš rad diktira vrijeme i prostor molitve. Bez duljih trenutaka klanjanja, molitvenog susreta s Božjom riječju, iskrenog dijaloga s Gospodinom naše zadaće lako postaju besmislene, gubimo snagu zbog zamora i teškoća i naš žar se gasi. Crkva ima prijeku potrebu za dubokim dahom molitve, a kontemplativne osobe moraju prijeći na nove modalitete duha, naime:

- a) na novi oblik odnosa s Bogom / s bližnjim / sa sobom,
- b) na osoban susret s Bogom povijesti u osobi Isusa Krista, koji se mora zrcaliti na svakoj kontemplativnoj osobi,
- c) na iskustvenu (utjelovljenu) vjeru, a ne neku laboratorijsku,
- d) na odnos prijateljstva s Bogom, jer kontemplirati znači uživati u Božjem prijateljstvu,
- e) na strastveno traženje Boga na pravome mjestu, tj. u vlastitoj dubini, u tom svetišću u kojem on rado prebiva i
- f) na otvorenost objavi i zajedništvu s Bogom koji preobražuju čovjeka.

Za posvećene osobe nasljedovanje Krista uvijek je kontemplativno nasljedovanje, a kontemplacija je punina nasljedovanja koje preobražava.

Drugo poglavlje (naslovljeno TRAŽITI) započinje rečenicom: „Ljubiti znači biti spreman živjeti svakodnevno svladavanje vještine traženja.“ Zašto traženje? Zato jer nitko nije sebi dovoljan. Privlači ga drugi da se s njim stopi u zajednicu. A taj drugi je misterij, nepredvidiv, veći od naših želja i očekivanja, ne traži posjedovanje nego brigu, čuvanje i prostor za procvat svoje slobode. Pismo opet poseže za Pjesmom nad pjesmama i pokazuje kako to izgleda u konkretnom životu: zaručnica ustaje, polazi, traži jer je bolesna od ljubavi (Pj 2,5), ne boji se ni noći jer u ljubavi nema straha (1 Iv 4,18), pita i stražare za svojega dragoga... A kad se oni konačno nađu, ne idu za posjedovanjem jedno drugoga nego se međusobno natječu tko će većom strašću i poezijom veličati ljepotu drugoga. Njihova radost susreta je potpuna, a nju može doživjeti samo onaj tko je spreman podnijeti napor i muku traženja.

Ako je takvo traženje među ljudima, kakvo je tek između Boga i čovjeka!

Traženje Boga zajedničko je svim ljudima, pa čak i onima koji se izjašnjavaju nevjernicima. Naime, svaki je čovjek vječni lutalac, tražitelj sreće i smisla, a to je u krajnjoj liniji Bog. Nitko ne može istrgnuti iz ljudskog srca traganje za onim o kojem Biblija kaže „On je sve!“ (Sir 43,27), jer On je sâm i usadio to traganje u ljudsko srce. Ali u naše vrijeme traženje Boga kod mnogih ljudi zatrpano je mnogim drugim traženjima: utrkom za prolaznim ciljevima, potrošnjama, modama, moćima, ugledima, nikad zadovoljenim užiticima, što uvijek rezultira očajem koji zatvara i guši život. I kod mnogih onih koji se zovu kršćanima vjera je reducirana na kratke isječke, a Bog im nije nazočan u životu toliko koliko su nazočni prijatelji, obitelj, rad, kuća, novac, ekonomija. Ta vrsta otuđenosti može dotaknuti pa i ugroziti i život Bogu posvećenih osoba. Tko god živi prosječnost, tko god ne preuzima svakodnevni napor traženja, jer misli da je našao Boga jednom zauvijek, izlaže se toj otuđenosti.

Sv. Benedikt, ustrajni tražitelj Boga, tvrdi da nije monah onaj tko je našao Boga nego onaj koji ga traži cijeloga života. Zato on u svom Pravilu nalaže da se kod mladoga kandidata preispitaju motivacije da bi se ustanovilo da li on doista traži Boga – si revera Deum quaerit (Pravilo 58,7). To mu je vrlo važno za redovnika. To vrijedi i za svakog kršćanina. Valja stalno tražiti Boga i nikada se ne umoriti. Valja poput zaručnice iz Pjesme nad pjesmama uvijek pitati sva stvorenja: Vidjeste li onoga koga ljubi duša moja? (Pj 3,3) Jer prvi stupanj ljubavi je ljubav koja traži. Tražiti Boga – to znači nikada ne biti zadovoljni onim što smo postigli. Objava nam kaže da je Bog taj koji nas prvi traži. Traži nas neprekidno. Traži osobe koje se daju taknuti njegovim traženjem. Bog je onaj koji nas traži i koji se daje tražiti. Ali isto tako on je onaj koji se objavljuje i koji se skriva da bismo ga tražili. U tom traženju može nam se dogoditi da se zadržimo u uživanju pojedinih sjajnih trenutaka kao da smo konačno našli Boga. Ali bilo bi zabluda misliti da se Boga može naći jednom zauvijek. Potaknuti riječima zaručnice iz Pjesme nad pjesmama – „tražila sam ga ali ga nisam našla“ – moramo si postaviti i pitanje ateizma, koji je zapravo neznanje o Bogu. Naime, ako tu neprekidnu potrebu traženja Boga i vjeru uopće doživljavamo samo kao teret i na to se svakoga dana žalimo, nismo daleko od stava ateista. Moramo računati s tim da u svakome od nas postoji i potencijalni bezbožac. Zato je naše traženje pozvano na poniznost i strpljivost. Pozvano je na stalnu spremnost na trpljenje, jer traženje Boga uključuje prolazak kroz tamnu noć i dugotrajan boravak u njoj. O tome što se sve događa u tamnoj noći čitamo kod sv. Ivana od Križa, sv. Terezije Avilske, sv. Franje, patra Pija i mnogih drugih svetaca: izgubljenost, suhoća, nemoć, bol, očaj, noć duha i osjetilâ, osjećaj ostavljenosti i odbačenosti, praznina... samo su neki od izraza kojima se oni služe. Ali vjera zna da se do svjetla dolazi kroz tamu, do života kroz smrt, do dana kroz noć. A za onoga tko je ostavio sve druge sigurnosti i svoje pouzdanje stavio u Boga, tama postaje

mjesto doživljene ljubavi, vjernosti i tajanstvene Božje blizine. On može nakon tamne noći radosno zapjevati one riječi iz Hvalospjeva svijeci u vazmenoj noći : „...o, zaista blažene noći...”

Treće poglavlje (naslovljeno PREBIVATI) poziva nas da prebivamo u ljepoti susreta s Bogom. Opet se za podlogu uzima Pjesma nad pjesmama. Zaručnik i zaručnica uživaju u ljepoti jedno drugoga: Gle, kako si lijepa, prijateljice moja (Pj 1,1), Gle, kako si lijep, dragi moj“ (Pj 1,16). Te riječi kao da liječe rane koje su prvi muškarac i prva žena zadavali jedno drugome kad su se međusobno optuživali nakon počinjenog istočnog grijeha. Bog hoće da otkrivamo njegovu ljepotu u stvorenjima. I sam se divio svojim stvorenjima dok ih je stvarao. Svaki put bi ustanovio da je dobro ono što je stvorio. A Mariju kao izabrano stvorenje obasipa preko anđela posebnim komplimentima: milosti puna (κεχαριτωμένη, Lk 1,28), na što ona odgovara zaručnički: Veliča duša moja Gospodina (Lk 1,46). Ljubav između zaručnice i zaručnika u Pjesmi nad pjesmama opisana je kao stvarnost snažna poput smrti (Pj 8,6), stvarnost nevjerojatne i neodoljive privlačne snage koja vodi tome da dvoje postanu jedno, ali ne prisvajanjem drugoga nego darivanjem sebe drugome. To što vrijedi za bračni život jednako vrijedi za posvećeni život, koji na sličan način živi dinamizam zaručničke ljubavi s Kristom (usp. 1 Kor 6,17). Bit i bračnog i posvećenog života jest darivanje. Posvećeni je život odgovor na neodoljivu ljepotu ljubavi Krista Gospodina, koji se u vječnosti daruje Ocu, a nama se bez pridržaja daruje u otajstvu otkupljenja i poziva čovjeka da se i on potpuno preda službi otkupljenja kroz pripadnost odgovarajućoj zajednici posvećenoga života. Kao što u bračnom životu ljubav i predanje zahvaćaju i dušu i tijelo, tako i u posvećenom životu mora ljubavlju biti zahvaćena i predana cijela osoba. Dinamika traženja, združivanja i boravka u ljepoti susreta s Kristom trajan je posao koji se ne može nikada završiti. U toj dinamici s jedne strane je važno naše sve ustrajnije obraćenje i čišćenje, a s druge strane sve dublje upoznavanje Krista svakodnevnom molitvom (osobnom i zajedničkom), sakramentima i susretom s njegovom riječju.

Pismo poziva da bacimo kontemplativni pogled na otajstvo Ljepote čiji smo i mi oblik. I istočna i zapadna kršćanska tradicija poučavaju nas o kršćanskom obliku Ljepote, o njezinoj jedincatosti i krajnjem značenju. Do toga nije lako doprijeti. U Augustinovom krik u „Kasno sam te uzljubio, ljepoto tako stara i tako nova“ nalazi se vapaj ljudske duše svih vremena. U njemu odzvanja nužnost da prijeđemo put koji vodi od Ljepote (pisane malim slovom) do Ljepote (pisane velikim početnim slovom). Tek tada ćemo pronaći smisao i mjeru svega onoga što postoji u temelju svake Ljepote. Augustin to izražava ovim riječima: „A evo, ti si bio u meni, a ja izvan sebe. Ondje sam te tražio nasrćući na ta lijepa bića... Zvao si me i vikao, probio si moju gluhoću, zabljesnuo si, sijevnuo si i rastjerao

moju sljepoću“. Kako nam potvrđuje Augustinov život, zaustaviti se na ljepoti (pisanoj malim početnim slovom) znači propasti. Spas je prodrijeti do Ljepote (pisane velikim slovom).

Kad se radi o ljepoti, zanimljivo je da Crkva primjenjuje na Krista dva sve-topisamska teksta sasvim suprotna izričaja. Jedan kaže: „Lijep si, najljepši od ljudskih sinova, po usnama ti se milina prosula“ (Ps 45,3). Drugi pak kaže: „Ne bijaše na njem ljepote ni sjaja da bismo se u nj zagledali, ni ljupkosti da bi nam se svidio“ (Iz 53,2). Kako to pomiriti? Sveti Augustin kaže da su to dvije trublje koje različito sviraju, ali istim Duhom koji u njih puše. Treba ih obje poslušati i razumjeti. Tada ćemo otkriti da je sjaj prave ljepote zapravo istina. U Kristu patniku Bog se očitovao kao ljubav do kraja (Iv 13,1). U njemu se vidi da ljepota istine uključuje i uvrede, i bol, i patnju sve do umiranja. Zato se susret s Ljepotom može i treba događati ne ignoriranjem i zaobilaznjem patnje i boli, nego njihovim prihvaćanjem.

Ljepota je ekstatična. Do nje dopire samo onaj tko je spreman poduzeti unuttarnje putovanje, osloboditi se svoga „ja“ i ući u svoju dušu. U tom bezdanu prebiva tajanstveni i neizrecivi Bog. Bog od kojeg je svaka ljepota i bez kojeg ništa ne može biti lijepo. Ljepota poziva čovjeka na ekstazu. Ona pogađa ljudsku osobu, ranjava je i time joj daje krila da teži za nečim višim od onoga za čim čovjek „normalno“ teži. Bez te taknutosti, pogođenosti, ranjenosti nema pravoga života. Ranjenost ljepotom vapi i djeluje u nama kao želja za puninom. Tu taknutost, pogođenost papa Franjo primjenjuje na propovijedanje pa kaže: „Svatko tko želi propovijedati mora najprije biti spreman dopustiti da ga Riječ duboko dotakne i da se utjelovi u njegovu konkretnom životu... moramo dopustiti da u nas prodre ta Božja riječ koja će prodrijeti u druge.“

Na putu suobličenja Sinu Božjemu valja izbjeći stanja koja nas u tome ometaju. Možemo ih nazvati zamkama, iako ih Pismo ne naziva tako nego ih samo nabraja.

- a) Ponajprije valja urediti svoj pogled. Naš pogled ne smije biti skućen i površan, mora ići u dubinu te uočiti i življenjem očitovati dražest kršćanskoga života. Pozvani smo izgrađivati pogled, učiniti ga jednostavnim, prodornim i očišćenim.
- b) Valja izbjeći napast da gradimo staro. Naime, milost Božja ruši u nama staro, a napast nas potiče da porušeno ponovno gradimo. To se događa, na primjer, onima koje je zahvatio aktivizam: milošću naziru korake i promjene koje trebaju učiniti, ali to propuštaju učiniti pa tako i dalje grade staro.
- c) Valja živjeti ranu koju nam je zadala ljubav i ostati na putu i u stanju obraćenja. Prebivati u obraćenju kontemplativan je stav, a udaljiti se od obraćenja znači udaljiti se od ljubavi.
- d) Moramo izbjeći napast da, zaokupljeni silom obveza, prestanemo moliti. Tada

se u nama nastanjuju neki drugi interesi, a ne interesi Kraljevstva Božjega. Dolazi do otvrdnuća srca. To se vidi kod Zebedejevih sinova. Oni idu za Isusom, ali na umu su im posve sebični interesi. Nismo li im slični kada se u nama javljaju zemaljski interesi, kada se u nas uvlače svjetovni sudovi, kada se ugnijezde običaji lagodnosti...? Papa Franjo često upozorava na duhovnu svjetovnost. Ona se skriva iza privida pobožnosti ili čak ljubavi prema Crkvi, a sastoji se ne u traženju Gospodinove slave, nego ljudske slave i osobne probiti i koristi.

- e) Daljnja velika zamka jest zatvorenost djelovanju Duha Svetoga. Otvorenost Duhu ostvarujemo i čuvamo naporom askeze i duhovnom borbom. Prema Gospodinovim riječima, put savršenstva je uzak. Duša koja želi napredovati na tom putu, mora proći kroz uska vrata ne samo odricanjem od sjetilnih dobara nego i od sporednih duhovnih dobara. Prema sv. Ivanu od Križa, na duhovnom putu se radi o traženju i stjecanju samo Boga. Zato i treba tražiti i steći samo Boga. Kad se kaže da je posvećeni život pozvan tražiti prije svega Kraljevstvo Božje, time se kaže da je pozvan na potpuno obraćanje, na život u samoodricanju, na razmatranje i svjedočenje preobraženog Kristova lica, na osobnu preobraženu egzistenciju.

Korisno je promotriti jednu posebnost posvećenog života i uočiti otkuda ona dolazi. Posvećeni život je jedan stil, jedan način prebivanja u svijetu. On ima u svijetu i heurističku i hermeneutičku zadaću, a to znači da prvo otkriva, nalazi i pokazuje ono što je u svijetu, a onda to tumači i objašnjava. Ako je doista posvećen, on ima sposobnost prihvatiti uvjete koje nameće bilo koja povijest i kultura u shvaćanju vjere i snaći se u njima. Kao što je Krist, dok je hodao zemljom, prebivao u Ocu u ljubavi Duha Svetoga, a u svijetu se snašao u svakoj situaciji i odgovorio na nju, tako i posvećeni život ima tu posebnost odatle što meditacijom boravi u Kristu i iz te povezanosti živi u svijetu i odgovara na izazove svijeta. Od Krista učimo stil koji Didaché naziva „Gospodinovim načinima“. Kristov se stil uči počevši od slušanja. Posvećena osoba nalazi u slušanju Božje riječi mjesto u kojem se stavlja pod Gospodinov pogled te od njega uči gledati samu sebe, druge i svijet. Pred Gospodinovim pogledom ništa nije skriveno, sve je golo i razgoljeno (Hebr 4,13). Valja neprekidno slušati Božju riječ, ako želimo gledati Isusovim pogledom. Tada ćemo imati ono što sv. Toma Akvinski naziva *oculata fides* (vjera koja ima oči, koja vidi). Tek kad smo slušanjem i vršenjem Božje riječi suobličeni Isusu, dobivamo prave oči da vidimo njega i na njegov način vidimo sve drugo. Zato sv. Ivan od Križa poziva: „Neka tvoje oči samo njega gledaju... ako ti oči budu u njega uprte, ondje ćeš pronaći sve.“ Treba naglasiti da je posebno važno vidjeti sebe pravilno, a to znači Isusovim pogledom. Izak iz Ninive piše: „Onaj kojem je dano vidjeti samoga sebe, veći je od onoga kojem je dano vidjeti anđele ... Onaj koji je osjetljiv na svoje grijeh, veći je od onoga koji uskrisuje mrtve svojom molitvom.“

Da bi se moglo boraviti u ljepoti susreta s Bogom, mora se naći vrijeme i prostor za to. To znači da se mora plivati protiv struje. Današnja struja života cijeni ono što se događa brzo, što počinje odmah, što se može utržiti ovog časa. A boravak s Bogom ne podnosi užurbanost koja čovjeku oduzima dah. On traži vrijeme posvećeno samo Bogu, ono što monaška tradicija naziva vacare Deo, što znači biti prazan ili slobodan za Boga, imati vremena za Boga. Boravak s Bogom naziva se i izrazom otium negotiosum, što bismo mogli prevesti kao zaposlena besposlica. To je odricanje od drugih poslova da bi se moglo raditi na duši. Unutarnji život zahtijeva askezu vremena i tijela, traži šutnju, priziva samoću, poziva na molitvu u skrovitosti, traži napor putovanja u skrovitost duše, u kojoj Bog tako rado prebiva. A mi smo u stalnoj napasti da boravimo izvan sebe!

Sve što postoji nudi nam mogućnost za susret s Bogom i za boravak u tom susretu. Ali postoje i povlašteni načini na koje nam Bog dolazi ususret. To je svakako njegova riječ. U njoj nam on sâm otvara i tumači Pisma. Ali vrhunski način susreta s Bogom jest presveta Euharistija. To je sakrament Zaručnika i Zaručnice. Živjeti kontemplativnu sposobnost posvećenoga života znači živjeti na euharistijski način. Euharistija hrani i čuva slatki spomen na Isusa – Jesu dulcis memoria. Nama, Bogu posvećenim osobama, upućen je poziv da se spomen na Isusa trajno nastani u našoj duši, u našim mislima, u našim riječima, u našim željama – kao kontemplacija koja preobražava naš život i svednevice jača našu radost. Pritom ne smijemo zaboravit da je Euharistija sakrament zajedništva, ali ne samo našeg zajedništva s Kristom nego i zajedništva nas međusobno. Papa Benedikt je (u homiliji od 7.6.2012.) naglasio da se zajedništvo i kontemplacija ne mogu razdvojiti, oni idu zajedno. Ako nema našeg međusobnog zajedništva, onda i samo sakramentalno zajedništvo može, s naše strane, postati površna gesta.

I četvrto poglavlje (IZGRAĐIVATI) poseže za Pjesmom nad pjesmama koja govori o ljubavi usmjerenoj na interpersonalni (međusobni) odnos koji želi kontemplirati o licu ljubljenoga i čuti njegov glas (Pj 2,14). Tko ljubi, mora izaći iz svojih ograda, a to uvodi u dinamizam kontemplacije gdje govore samo ljepota i moć ljubavi. Kontemplacija sprječava da jedinstvo osoba prijeđe u neko nejasno i neodređeno stapanje, jer čuva drugačijost osoba i omogućuje međusobni dar. A ljepota se predstavlja kao prevladavanje samoće i iskustvo jedinstva. Oni koji se ljube osjećaju se sjedinjenima i prije nego što to jesu, a nakon sjedinjenja žele da ono traje. Tako je u međuljudskim zaručničkim odnosima, tako je i u posvećenom života: stalno traženje i nalaženje. Sv. Katarina Sijenska piše: Ti, vječno Trojstvo, duboko si more u koje što više ponirem, to

više nalazim, a što više nalazim, to više tražim.

U posvećenom životu javlja se potreba za preispitivanjem življenja, za traženjem prikladne formacijske (odgojne) metode bogate duhom i pedagoškom mudrošću, koja bi bila pogodna da one koji teže posvećenju privede usvajanju osjećaja Krista Gospodina. Formacija je životni proces u kojem se posvećena osoba sve do dubine svoga bića pretvara u riječ Božju. Dok to ne postigne, ona je poput stabla iščupana iz tla, poput rijeke udaljene od izvora. Ona vene odsječena od onoga što je veće od nje, jer bez svetosti dobro se pokazuje kao-tičnim, a bez dobra ljepota postaje sporedna. Treba naći odgojnu metodu koja omogućava proces koji od površine vodi do dubokih osjećaja, tamo gdje Kristova ljubav dotiče korijen našega bića. U tom kontekstu spominju su: mistagoška pedagogija, pashalna pedagogija, pedagogija ljepote i pedagogija misli.

Mistagogija (kao produbljeno uvođenje u svete tajne) mogla bi biti prikladan uvod za novakinje i novake naših ustanova. Sama liturgija je mistagogija – kao komunikacija riječima, djelima i znakovima. Mistagog u pravom smislu jest sam Krist, jer ljudske riječi, obredi i čini nisu dovoljni da nam omoguće shvatiti otajstvo vjere i u njemu plodonosno sudjelovati. U središtu mistagogskog života treba biti naša preobrazba. Mistagogija mora znati u nama evocirati pashalno otajstvo i naše određenje za uskrsnuće. Najbolja kateheza o Euharistiji, najbolji uvod u Euharistiju jest sama Euharistija, dostojno slavljena. Naime, liturgija zbog svoje naravi posjeduje pedagošku učinkovitost pri uvođenju vjernika u spoznaju otajstva koje slave, kaže Benedikt XVI. u apostolskoj pobudnici *Sacramentum caritatis* od 22. veljače 2007. Zato smo pozvani preispitati sva svoja slavlja i vidjeti da li su ona doista živ i životvoran susret s Kristom, jer nam se može dogoditi, kako kaže Origen, da Božja otajstva nosimo na leđima kao teret, a da ne znamo što ona znače i da neiskusimo njihove blagodati.

Pashalna pedagogija poziva nas na hod kroz Gospodinovu muku, smrt i uskrsnuće. Taj hod traži od nas posebnu brigu i stalnu spremnost da zavolimo ljepotu križa i da se damo suobličiti raspetome Kristu. Postoji opasnost da se naša bratstva i sestrinstva odveć zapletu u suvremene kulture (koje su često pretvorene u tržišta prolaznoga) pa naš pogled izgubi sposobnost prepoznavanja ljepote pashalnog otajstva. Svijet je prepun svekoliike boli. Mnogi danas više na križu na ovaj ili na onaj način. Ali nijedno otkupljenje ne može se dogoditi bez suočavanja sa sablazni boli i križa. Kako to učiniti? Samo tako da se otkrije povezanost između ljepote i mistrija boli. Do spoznaje Ljepote ne dolazi se drugačije osim po križu. Zato je važno da Bogu posvećene osobe postignu tu mudrost da u svemu raspetome što se događa ovdje i sada prepoznaju preobraženo lice Uskrsloga. Tek to je ozbiljna vjera.

Važnost pedagogije ljepote potrebno je danas naglasiti tim više što je suvremeni trend doveo do zanemarivanja formacijske (odgojne) vrijednosti lijepoga. Zato je potrebno ponovno uspostaviti životnu vezu sa značenjem ljepote kao mjestom susreta s vječnom Ljepotom. Ljepota je svugdje: u glazbi, likovnoj umjetnosti, književnosti, u bojama, u mirisima, u svjetlu ... Kao posvećene osobe moramo naučiti prepoznavati u stvarima tragove Božje ljepote. Pozvani smo jednostavno ići putem ljepote (via pulchritudinis). Susret s Ljepotom u Božjim stvorenjima izvrstan je uvod u vjeru. Papa Benedikt XVI. znao je komentirati koncerte koje je slušao ovim riječima: Tko je ovo slušao, zna da je vjera istinita..., jer to nije moglo nastati iz ničega, nego skladateljevim nadahnućem Istinom (pisanom velikim početnim slovom). Papa Franjo ističe da je nužno uspostaviti vezu između istine, dobrote i ljepote. Pozvani smo prolaziti formacijske putove, na kojima ćemo ići od ljepote do ljepote te konačno od pretposljednje ljepote prijeći na sklad najviše Ljepote. Po papi Benediktu, to je zapravo povijest ljubavi svakog pojedinca s Bogom živim i s braćom i sestrama u radosti i naporu nasljedovanja Krista u svakodnevnom životu.

Potrebno je naglasiti i pedagogiju misli. Posvećeni život treba se vježbati u „otvorenoj misli“. Naime, danas se sučeljavamo s raznim kulturama i vrijednostima pa valja učiti prihvaćati te različitosti i u njima čitati Božje znakove. Papa Pavao VI. jasno je uočio da je jedan od bitnih uzroka nerazvijenosti upravo pomanjkanje mudrosti i razmišljanja, nedostatak mišljenja koje bi imalo usmjeravajući i sintetizirajući karakter. A da bismo se pomakli s mjesta, moramo se naviknuti razmišljati, kaže papa Franjo. Važan način promicanje pedagogije misli jest stvaranje svakodnevnog ozračja koje odiše bratstvom i zajedništvom. U tom radu presudnu ulogu ima služba autoriteta. Autoritet mora imati pogled upravljen u prvom redu na posvećenu osobu, kako bi ju se okrenulo prema mudrom stavu, prema životu, kako bi ju se naučilo ljudskoj kulturi i privelo kršćanskoj punini. Nositelji autoriteta moraju pratiti i hrabriti posvećenu osobu u traženju metafizičkih temelja ljudskoga stanja. To ne smije biti na način pojedinačnih gesta ili odluka, nego mora postati stalan način odnosno dinamika koja utječe na čitav život i pojedinih osoba i zajednice. Na svakom pojedincu je da njeguje misao, da stvara sud, da se vježba u mudrosti pogleda i profinjenosti osjećaja, sve dok se Krist ne oblikuje u njemu (usp Gal 4,19).

U uvježbavanju kontemplacije korisno je ići putem bliskosti. To je hod u kojem se traže i prepoznaju lica. Svako je ljudsko lice neponovljivo. Kvaliteta zajedničkog života počinje od toga da se pridaje vrijednost licu drugoga i odnosu bliskosti s drugim. Kršćanstvo je religija lica i bliskosti. Crkva mora gledati na druge s bliskošću i suosjećanjem. Bog ozdravlja kratkovidnost naših očiju i ne dopušta da se naš pogled zaustavi na površini, gdje stanuju osrednjost i

površnost. Kontemplativna osoba vježba se gledati Božjim očima na čovjeka i sva druga Božja stvorenja, sve dok ne uzmogne vidjeti Nevidljivoga (usp. Heb 11,27), tj. Božju nazočnost u svemu, koja je neizreciva i vidljiva samo vjerom. Papa Franjo govori o duhovnoj inteligenciji, o mudrosti srca (*sapientia cordis*), koja odlikuje pravog kršćanskog kontemplativca, koji u svakome prepoznaje sliku Božju i zna biti oči slijepcu, noge hromomu, riječ nijemomu, otac siročetu, bližnji osamljenomu... Kršćani su prije svega mistici otvorenih očiju. Kršćaninov program je „srce koje vidi“. Papa Franjo nas (u *Misericordiae vultus*) poziva da otvorimo oči i vidimo bijedu ovoga svijeta, rane tolike braće i sestara lišenih sredstava i dostojanstva i da rušimo barijere ravnodušnosti koje su dovele do toga.

Pri kraju ovog poglavlja Pismo nas podsjeća na Franjine Pohvale stvorova ili Pjesmu brata Sunca, koja nesmanjenom ljepotom odjekuje i u 21. stoljeću i ukazuje na izvornu ljepotu kojom smo označeni kao stvorenja. U tom kolu stvorenja i mi smo nazočni s jedne strane kao pjevači (koji oživljuju svoj identitet stvorenjâ i svojim hvalama Bogu sudjeluju u beskrajnoj simfoniji svemira), s druge pak strane kao čuvari (koji su pozvani bdjeti i očekivati osvit Ljepote). Pismo istovremeno upozorava na pretjerani suvremeni antropocentrizam, koji tehniku stavlja iznad unutarnje vrijednosti svijeta tako da čovjek danas više ne doživljava prirodu ni kao valjanu normu ni kao živo utočište. Valja se boriti za uspostavljanje novog odnosa s prirodom, a to je moguće samo s novim srcem koje je kadro prepoznati ljepotu svakog stvorenja. A novo srce dobiva se obraćenjem. Iz toga proizlazi potreba stalnog formacijskog djelovanja. Potrebna je nova filokalija (φιλοκαλία), nova ljubav prema ljepoti – ljepotoljublje). Potrebno je stalno preispitivanje naše formacijske prakse (*Ratio formationis*).

Kratko poglavlje EPILOG posvećeno je većim dijelom monaškim zajednicama, zajednicama potpuno posvećenim kontemplaciji. Kao što u Pjesmi nad pjesmama međusobno traženje zaručnika i zaručnice kulminira u trajnom pozivu „Dođi!“, tako u zaručničkoj dinamici Bogu posvećenih osoba sve kulminira u neprestanoj molitvi, ali i u riječima iz zadnjeg poglavlja Biblije: „I Duh i Zaručnica govore: ‘Dođi!’ I tko ovo čuje, neka rekne; ‘Dođi!’“ (Otk 22,17). Zaručnica iz Pjesme nad pjesmama poziva zaručnika da pohiti na gore mirisne (Pj 8,14), a Bogu posvećene osobe čuju zov: „Hajde, uzidimo na Goru Gospodnju, pođimo u Dom Boga Jakovljeva!“ (Iz 2,3) Naravno, sa sobom valja ponijeti svu pažnju, svu volju, sve nakane, misli, čuvstva, čitavoga sebe. Poziv na kontemplaciju upućen Crkvi poziv je na uspon na Goru Gospodnju, a toj djelatnosti mora biti podređena svaka druga djelatnost. Kod monaških zajednica ovaj poziv dobiva poseban naglasak i trajan smisao. Prve

zajednice Bogu posvećenog života u Crkvi nastale su upravo kao monaške zajednice. U tim zajednicama žive Bogu posvećeni muškarci i žene skriveni s Kristom u Bogu (Kol 3,3). One su slika gorljivog zaručничkog iščekivanja, slika nostalgije za nebom i za budućnošću s Bogom. One žive u napetosti između skrovitosti i vidljivosti, kaže papa Franjo. Njihov je poziv „kucati na Gospodinovo srce“. Obzor njihove molitve jest čitav svijet sa svime što on nosi u sebi. One su predstraža čovječanstva, spremne uvijek pasti kao žrtva za čovječanstvo, upravo onako kako je rekla sv. Edith Stein svojoj sestri Rozi kad je bila uhićena u samostanu Ecktu i odvedena u logor Auschwitz: „Idemo umrijeti za svoj narod!“

Monaški život, pogotovo ženski koji je mnogobrojniji, srce je zagovora u Crkvi i glas besplatnosti. Dakako, on traži zahtjevnu izgradnju vjerskog života, sve dok ne dozrije potpuno u poučljivosti Duhu. Ali s te točke može onda vidjeti mnogo dalje, može vidjeti onkraj onoga što se vidi običnim životom, jer onima koji posvećuju čitav život apsolutnom traženju Boga eshatologija je dana kao domovina. Potpuno kontemplativan život odražava sklad između vremena i eshatologije.

Traženje lica Božjega u svemu, u svakome, posvuda, u svakom trenutku, otkrivajući njegovu ruku u svemu što dolazi – to je kontemplacija u srcu svijeta, piše sv. Majka Terezija. Kontemplirati je moguće jedino ako dopustimo da nas zahvati Krist i njegov način života. Tko želi kontemplirati o Bogu, mora prihvatiti način života koji omogućava ljudima da po njemu spoznaju Boga. A onima koji žive svjedočeći Boga u svijetu, sam Isus se objavljuje kao gost i sustolnik. Kontemplacija se može događati uvijek i svugdje: na usamljenim mjestima i u životnim uvjetima nedostojnim za čovjeka. I to je spasonosno. Bogu posvećene osobe mogu tako u svim uvjetima – bilo u gradskoj buci ili u mirnim zabačenim mjestima, bilo u uvjetima mira ili u nemirnim vremenima – čuvati Božju nazočnost. A odražavati Božju sliku u svijetu i čuvati u svijetu Božju nazočnost naša je primarna zadaća. U tome se mora ići sve do „krajnje ekstaze“: do prolijevanja vlastite krvi i potpunog suobličenja Gospodinu. Onako kako je to prije nas učinilo veliko mnoštvo, toliki oblak Kristovih svjedoka (Heb 12,1).

U najkraćem, zadnjem poglavlju (naslovljenom ZA RAZMIŠLJANJE) Pismo donosi nekoliko Papinih poticaja za razmišljanje. Papa nas poziva da se upitamo da li danas Isusov pogled počiva na nama. Kako nas gleda, što od nas traži, kamo nas šalje? Njegovo poslanje potiče nas da uronimo u velikodušno apostolsko djelovanje. Ali ne smijemo zaboraviti da ne možemo ništa sami. I što nas posao više okupira, to nam potrebija postaje kontemplativna dimenzija. Recite novim članovima, kaže Papa, da molitva nije gubljenje vremena!

Naš život mora biti hod prema punini Isusa Krista, kada će on doći drugi put, kada će se vratiti u slavi. Valja se pitati: Jesam li navezan na svoje stvari i svoje ideje ili provodim Božju volju? Da, često se pogriješi, jer smo svi grješnici. Ali treba tražiti oproštenje i dati oproštenje te ići dalje. Moramo svakodnevno uspostavljati taj odnos: molitvom, Euharistijom, klanjanjem...

Na kraju nam Papa svima stavlja Mariju kao uzor kontemplacije. Tijekom stoljećā Crkva je postupno shvaćala egzemplarnu vrijednost Marijine kontemplacije. Dionizije Kartuzijanac (1392.-1471.) naziva ju *summa contemplatrix* – vrhunskom kontemplatoricom, jer joj je dano ne samo da se od nje i po njoj na jedinstven način ostvare otajstva ljudskog spasenja, nego joj je na jedinstven način dano kontemplirati o njima. Od navještenja do uskrsnuća, preko *stabat iuxta crucem* (gdje *mater dolorosa et lacrimosa* stječe mudrost patnje i suzā), Marija gradi kontemplaciju o otajstvu koje prebiva u njoj. U Mariji naziremo mističan hod posvećene osobe koja u poniznoj mudrosti kuša otajstvo posljednje punine.

Ora pro nobis!